

MANJŠINA JE GOVORILA NA KONVENCIJI

Zahteve za ustanovitev delavske stranke, priznanje sovjetske Rusije in amalgamacijo unij so seveda naletele na gluha ušesa v Atlantic Cityju.

Atlantic City, N. J., 9. okt. — Konvencija Ameriške delavske federacije je ponovno odobrila izključitveno klavzulo v naseljenem zakonu proti Japoncem in sedanji zakon omejenega priseljavanja v celoti. Sprejeta je bila tudi resolucija, ki zahteva, da parniki odvedejo toliko emigrantov iz Amerike kolikor privlačijo imigrantov sem. Konvencija se je izrekla proti registraciji in nameravanem odtiskovanju prstov in omejencev, proti oddaji Muscie Shoalsa privatnim rokam, proti vladni subvenciji na parnike in proti davku na naddobiček.

Atlantic City, N. J., 9. okt. — Običajna manjšina naprednih delegatov je tudi letos povzdignila svoj glas na konvenciji Ameriške delavske federacije. Znanih radikalcev, ki so prejela leta razburjali Gompersa in njegovo gardo, ni letos tukaj, so pa drugi.

J. Shafir, delegat unije bančnih uslužbencev v Chicagu, je včeraj predložil resolucijo za amalgamiranje strokovnih unij v industrijske unije. Shafir je uveljavil resolucijo s kratkim govorom, poudarjajoč, da edino industrijska forma delavske organizacije ima bodočnost, dočim je stara oblika — trade-unions — razpadla svoj čas in koristnost. J. V. Fitzsimmons iz Cantona, O., je predložil resolucijo za samostojno delavsko politiko v delavski stranki, ki se naj ustanovi pod avspicijami Ameriške delavske federacije. Fitzsimmons je označil La Follettovo progresivno gibanje za gibanje "srednjega razreda in velikih farmerjev", v katerem ni mesta za delavski razred.

Predložena je bila tudi resolucija za priznanje sovjetske vlade po Združenih državah. Vse te in še nekatere druge radikalne resolucije so bile vzete na zbiranje z molčečim prezirom in nedvomno bodo pokopane v odseku, ne da bi prišle na glasovanje.

Vseh skupaj je bilo do danes predloženih 81 resolucij, ki se tičejo vseh mogočih domačih in mednarodnih problemov. George W. Perkins, čikaški cigarski delegat, zahteva v eni resoluciji, naj federacija odobri program revolucionarnih Kitajcev za odpravo ekstrateritorializma. Mornarska delegacija protestira proti nameravanemu vetu Združenih držav v svetovno sodišče in proti predlaganemu mornarskemu kodeksu liže narodov. Neka druga resolucija zahteva ustanovitev delavske oddajne radio-postaje v Washingtonu.

Pri mizi časnikarskih poročevalcev sedita tudi J. Louis Engdahl, urednik komunističnega dnevnika "The Daily Worker" in dr. Mershay J. Olgin, zastopnik ruskih komunističnih publikacij, ki pa nista dobila rednega reporterskega znaka. Kljub temu jima je dovoljen prostor pri poročevalski mizi.

BANDITJE OROPALI POŠTO.

Odnegli so registrirano pošto.

Los Angeles, Cal. — Poštni tovorni avto je bil na potu na postajo nantafeske železnice, ko se je približal velik avto, v katerem je sedelo pet banditov in prišli vozniaka z orožjem, da je zapeljal poštni tovorni avto v stransko ulico. Tam so banditje pobrali registrirano pošto za Chicago in se odpeljali s planom.

Pregled dnevni dogodkov

Amerika.

Radikalne resolucije na konvenciji Ameriške delavske federacije.

Starokopitni delavski voditelji so prišli v zadrego.

O razoroževanju so bile le besede.

Suhači bodo lovili ljudi po javnih lokalih.

Po svetu.

Zastanek garancijske konference bo morda končan s kompromisom.

Angleški premijer je zagrozil komunistom z železno pestjo.

Dež je ustavil Francoze na maroški fronti.

Oster konflikt med delavci in trgovci v Vera Cruzu.

Nemški delavci v boju za stare pridobitve.

Grošnike bodo lovili po javnih lokalih

OKO PROHIBICIJONISTIČNIH LOVCEV JIM BO SLEDILO POVSOD.

Varni ne bodo pred njimi v najfinjših restavracijah in kavarnah.

Chicago, Ill. — Za vse, ki so mislili, da lahko pijejo opojne pižaje v zabavnih lokalih, če jih prinesejo s sabo, bodo sedaj na počili hudi časi. Ako te grešnike izsledijo, jih bodo naložili na policijski voz in odvedli na policijsko postajo.

Ko se je vrnil E. C. Yellowley, novi prohibicijonistični upravitelj, iz Washingtona v Chicagu, ni hranil v besedah, ko je pripovedoval, kaj čaka vse tiste grešnike proti Volsteadovi postavi, ki prinesejo s sabo v restavracijo ali kavarno stekleničico v žepu, da jo v miru izpraznijo v kavarni ali restavraciji zaradi boljše prebave jedi.

Novi prohibicijonistični administrator izjavlja, da bo imel celo krdele ljudi v službi, ki bodo pazili na to, da gostje v kavarnah in restavracijah ne bodo prinašali s sabo opojnih pižaj. Ako bo treba, bo napravil vsak večer gonjo na goste v kavarnah in restavracijah in jih odvajal na policijske postaje, nakar bodo obtoženi kršenja Volsteadove postave.

Gostje, ki zahajajo v restavracije in kavarne in sede tam dolgo v noč, pa menijo, da vsaka nova metlja dobro pometa.

NE IMEJTE TESNO ZAPRTIH STANOVANJ.

Chicago, Ill. — Arhitekt John J. Wayland, njegova soproga in mrs. Anna Prigenzer so zaprli vsa okna in vrata, preden so legli k počitku. Ker ni bilo zjutraj nikogar iz hiše, so sosedje pozvali policijo. Prišli so ognje-gasci in šli v hišo. Notri so našli vse tri nezvestne in blizu smrti. Prepeljali so jih v bolnišnico. Plin v peč je gorel, da greje stanovanje. Policija sodi, da je goreči plin porabil ves kisik in tako sprdil zrak, ako bi ne bilo pravočasno pomoči, da bi vsi trije umrli.

Kjer je peč na plin ali na olje in če peč ne dobiva zraka od zunanja, postojni nevarnost, da se zrak spridi in se zaduši vsi, ki so v takem stanovanju. Ako spe v takem stanovanju, ni ventilacije, mora biti v takih stanovanjih saj eno okno malo odprto, da vanj prihaja sveži zrak tudi ponoči.

SNEG V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Nestanovitno vreme končnega tedna se je včeraj še poostriilo. Ves dopoldne in popoldne je padal dež, kar je povzročilo, da je temperatura zelo padla in popoldne je med dežjem pričel padati gost sneg. Tako zgodnjega snega v Chicagu še dolgo ne pomnijo.

BILE SO LE BESEDE O RA- ZOROŽEVANJU

Razoroževanja še ne bo. — To pokazuje razprava na zborovanju Medparlamentarne unije. — Zelje delegatov niso tvorile celote.

Washington, D. C. — Na zborovanju Medparlamentarne unije so sicer formalno glasovali, da je treba takoj pričeti z razoroževanjem, ali od razoroževanja smo še tako daleč, kot smo bili, preden je bil izvršen ta zaključek. To pokazuje razprava. Sicer so delegatje tuceta narodov izjavili, da so njih dežele za mir in bi se pridružile praktičnemu zmanjšanju militarizma.

Najbolje, kar so mogli izvršiti je bilo to, da priporočijo respektivnim narodnim skupinam razvojačene pasove, da ne pride do obmejnih bojov, ki povzročajo nevarnost novih vojn.

Nemci so naglašali in veliko britskih delegatov se je strinjalo z njimi, da bi vsaka mednarodna kontrola teh pasov povzročila nebroj novih sporov, ki bi vpropastili ligo narodov.

Brigadni general Charteris in generalni major Moor, britska imperialista, sta rekla, da sta za znižanje militarističnega bremena, ker je to težka gospodarska butara za vlade. Toda prepričana nista, da se bodo narodi sporazumeli glede razvojačene pasov. Strinjala sta se s britskim delegatom R. S. Hudsonom, ki je priporočal, da predsednik Coolidge skliče konferenco za razoroževanje na suhem, ker je bila washingtonska konferenca za razoroževanje na morju uspešna. Temu polskusu, da se razoroževanje odvzame ligo narodov, niso ploskali francoski delegati in njih kontinentalni zavezniki. Videli so v njem potezo, da se obrne pozornost od britske mornarice nekam drugam.

Profesor Quidde, star nemški pacifist, je vprašal, zakaj ni bila pozvana Sovjetska unija na vsako konferenco v Evropi, na kateri se je razpravljalo o razoroževanju. Priporočal je, da se odeslej naprej povabi na vse take konference tudi Rusija.

Rennie Smith, član britske delavske stranke, je apeliral, da se naj podvzame resna in definitivna akcija in da je Medparlamentarna unija ponesrečena s svojo potezo za mir. On je izrekel željo, da se Rusija tudi povabi, da postane član Medparlamentarne unije. Govoril je, da so zabranili Saklatvalu priti sem zaradi njegovih bojnih principov. Glavni narodi, zastopani na tej konferenci, so po versailski pogodbi povečali oroževanje. O pominal je delegate, da so tudi zmagovalci obvezni slediti premaganim na poti razoroževanja. Minilo je šest let, toda zgodilo se ni nič.

Kurt Graebe, zastopnik nemške manjšine v Poljski, je protestiral proti razlastevanju nemških posestnikov v Poljski in naglašal, da je varšavska odredba za razlastitev nemških posestnikov boljše, ker je udarec po glavnih lastninskih pravicah. Njegov protest je spravil na noge poljske delegate in odgovarjal mu je Wiatowski za poljske nacionaliste.

Mojeda, japonski zastopnik, je rekel, kadar se veliki narodi priklajajo za razoroževanje, tedaj bo tudi Japonska izvršila svojo dolžnost.

Tri četrtine delegatov so bizi-nizmani, advokate, t. j. da niso zastopniki delavstva.

UDAREC PO KRUSNEM TRUSTU.

Washington, D. C. — Komisarja Thompson in Nugent, člana zvezne obrtne komisije, sta takoj, ko je zagledala vest o u-

Zastanek v Locarnu bo končan s kompromisom

Zavezniki ponujajo Nemčiji koncesijo v ligi narodov. Rusija je močan faktor v ozadju.

Locarno, Švica, 9. okt. — Garancijska konferenca je še vedno v brezupnem zastanku. Situacija je taka, da v prihodnjih 48 urah mora priti kompromis ali se pa konferenca razbije. Konferenca je bila sinoči odgođena do sobote.

Danes poročajo iz zanesljivih virov, da so zavezniki ponudili Nemčiji kompromis glede 16. člena v ustavi lige narodov. Dr. Stresemann je dobil 24 ur časa, da se premisli.

Zavezniki so povedali Nemcem, da sicer ne morejo obljubiti izpremembe omenjenega člena, zavežejo se pa, da nastopijo v svetu lige narodov za omlajenje člena v toliko, da ga Nemčija lahko sprejme. Omenjeni člen določa, da sme država v ligi poslati vojaške čete čez teritorij druge države, ako je zapletena v vojno a tretjo državo. Zavezniki so obljubili dr. Stresemannu, da bo Nemčija imela sedež v svetu, ako vstopi v ligo narodov.

Nemci niso nič kaj zadovoljni s to propozicijo; najbrž ne bo nič s kompromisom. Zavezniki se dobro zavedajo, da za zastanek stoji sovjetska Rusija. Nemčija je vsekakor obljubila sovetom, da vstaja proti temu, da Francija ne bo garantirala sedanjih mej Poljski in Čehoslovakiji ter da ne vstopi v ligo, ako bo Francija vztrajala, da lahko pošlje svojo armado čez Nemčijo na Poljako v slučaju vojne s Rusijo.

Poljski zunanji minister Skrzynski in čehoslovakijski zunanji minister dr. Beneš sta dospela v Locarno. Včeraj sta konferirala z Briandom in Chamberlainom.

Baldwin zagrozi komu- nistom z belim terorjem

Dejal je, da vlada ne bo trpela agitacije v armadi in mornarici, in napovedal represivne ukrepe. Izjavil je tudi, da Anglija ne da iz rok turškega petroleja.

London, 9. okt. — Ministrski predsednik Stanley Baldwin je včeraj v svojem govoru na zboru unijonistične stranke v Brightonu zapretil angleškim komunistom z belim terorjem, če takoj ne prenehajo s propagando v armadi in mornarici. Dejal je, da se vlada dobro zaveda nevarnosti, ki ji preti od komunistične agitacije in se poslužuje vseh sredstev, da se izogne nevarnosti.

Baldwin je tudi govoril o sporih s Turki in Kitajci. Rekel je, da Velika Britanija ne bo nikdar pustila Mosula iz rok, dokler ima mandat Mezopotamije. Glede Kitajske je dejal, da bo treba izpremeniti stare pogodbe, ki se nanašajo na pravice inozemcev na Kitajskem.

stanovitvi krušnega trusta luč v časih, pozvala voditelje te nove zveze, da se zagovarjajo, če ni ta zveza krušni trust. Člana se nista seveda brigala za pravilo Humphreyjeve večine, ki je bilo spejeto pred štirimi meseci, ker sta prišla v javnost, ki je bila vložena že formalna pritožba. Onadva priznata, da sta prezrla to pravilo, a se zagovarjata, da je treba štiti javnost s tem, da se svari pred tako združitvijo.

Ljudska legislativna služba, ki je spomladi leta 1924 vložila pritožbo proti krušnemu trustu, meni, da so komisarji Humphrey, Hunt in Van Fleet zakrivil to združitev. Zato Ljudska legislativna služba zahteva, da jih predsednik Coolidge prisili podati ostavko.

NALOGA JE ORGANIZI- RATI MASE

Boj za zaščito otrok je šele pričel. — A. D. F. bo sledila Gompersovim smernicam glede strokovne organizacije. — Župana in guvernerja so namočili zastopniki.

Atlantic City, N. J. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije je razložil glavne naloge A. D. F. Povdarjal je, da si mora organizacija priboriti zopet nazaj legalno stališče, ki je bilo izpodkopano od sovražnih sodišč. Nadaljevati mora boj za zaščito otrok.

Menil je, da je največja naloga A. D. F. v organiziranju vseh delavcev v Ameriki.

Kritiziral je sodišča, ki podpirajo delavcem sovražne podjetnike. Izjava neodvisnosti mora zopet oživeti.

Svaril je sovražnike zaščite otrok in naglašal, da je boj za zaščito otrok šele pričel in da delavstvo ne bo odnehalo od tega boja, dokler ne bo dosežena zaščita otrok.

Razlagal je, da bo A. D. F. sledila Gompersovim smernicam glede delavske strokovne organizacije. To je povedal s temi besedami: "Prednost damo filozofiji Samuel Gompersa in strokovni organizaciji, kot jo je on razlagal, pred nejasnimi teorijami, ki se ponujajo kot nadomestilo."

Njegov govor ni napadal dolocene teorije, kot je bilo to preje v navadi pri otvoritvi konvencije A. D. F.

Delegatje so bili zelo razočarani, da sta župana mesta Atlantic City in državni guverner poslala vsak po enega zastopnika, da v imenu njiju pozdravi konvencijo, mesto da sta prišla v osebi.

Dož je zopet ustavil Francoze v Maroku

Francozke čete morajo počivati radi mokrega vremena. Bojevanje je zelo težavno.

Fes, Maroko, 9. okt. — Deževni nalivi, ki se ponavljajo dnevno, so zopet ustavili bojne operacije francoskih čet. Veliko obkrožujoče gibanje francoske kavalrije na skrajnem koncu vzhodne fronte, katerega namen je bil, oslabiti vsak odpor Rifljancev napram prodiranju francoske armade proti Ajdiru od južne strani, se ni moglo izvršiti. Severno od Kifana so Francozi dosegli novo črto, ki se nahaja 25 milj južno od Ajdira.

STAR KOZAK ŽELI UMRETI NA DOMAČIH TLEH.

Vrnil se je iz Mehike v Chicagu.

Chicago, Ill. — John Worthington, alias Volk iz La Salleve ulice, ki si je s kosačtvom pridobil ogromno premoženje, se je vrnil iz Mehike v Chicagu, da umrje v mestu, ki mu je bilo najbolj priljubljeno.

Worthington je bil obsojen na dve leti ječe zaradi zlorabe pošte v sleparske namene. Proti obsodbi se je bojeval do najvišjega zveznega sodišča, pa zaman. Sodišče mu je dalo nekaj odloga, da izravna svoje zadeve, medtem je ubežal. Izledil so ga v kalifornijskem sanatoriju, iz katerega je zopet pobegnil v Mehiko.

Worthington je nagrabil v svoji velikomestni kosaški karijeri dva milijona dolarjev. Njegov odvetnik je vložil petico, da mu sodišče dovoli toliko odloga, da umre zunaj ječe.

Agitirajo za "Prosveto"

Starokopitni voditelji so prišli v zadrego

Priznavajo, da za avtomobilске delavce velja le industrijska unija.

Atlantic City, N. J. — (F. P.) — Delavski voditelji Gompersove šole, ki načelujejo departementu organizacij kovinarske stroke v Ameriški del. federaciji so v zadregi. Odločili so se za veliko organizatorično kampanjo v avtomobilski industriji. Bil je že čas. Velika avtomobilska industrija v Detroitu in drugih mestih je popolnoma "open shop". Federacija se je še ni dotaknila. Zda nameravajo organizirati avtomobilске delavce — pa so prišli v veliko zadrego. Naleteli so na nove razmere, ki se nikakor ne strinjajo z njihovimi starokopitnimi formami craft-unijonizma.

James O'Connell, predsednik departamenta kovinarskih unij, je pojasnil neugodno stvar. Avtomobilska industrija je tako zelo specializirana, da sploh ne pozna več strok. Ako se hočejo voditelji držati starega sistema, morajo avtomobilске delavce porazdeliti na ducat ali več različnih strokovnih unij in še jih ne bodo prav razdelili! Avtomobilski delavci so lahko kovinarji, kleparji, livarji, tapetarji, lesni delavci itd. itd., obenem pa ni mogoče potegniti nobene črte med njimi s osirom na to ali ono stroko. Izkratka: avtomobilski delavci so specialisti v novi industriji, ki se ne da več deliti po starih "craftih".

O'Connell je to žalostno priznal: Moč je rekel: "Čeprav sem vsa leta, odkar sem v delavskem gibanju, zagovarjal avtonomijo strokovnih unij in sem dosledno proti vsaki ideji 'ene same velike unije', priznavam, da v avtomobilski industriji moramo misliti na neke vrste amalgamacijo, če hočemo imeti organizacijo v isti. Avtomobilska industrija zahteva industrijsko formo unije vsaj do gotove meje, to je da vsi delavci v tej industriji spadajo k eni sami uniji, drugače zabredemo v tako mrežo območnih sporov, da se nikdar ne izvlečemo iz nje."

Kljub temu so se na konvenciji A. D. F. pojavili zagovorniki stare forme, da se namreč avtomobilski delavci organizirajo po starih strokah. Drugi, ki so malo izpregledali, so izdelali načrt za "Narodno unijo avtomobilskih delavcev".

Boj med delavci in trgovci v Vera Cruzu

Trgovci so izprli organizirane pomočnike, ti pa so bojkotirali trgovce.

Mexico City, 9. okt. — Ofenziva delodajalcev v Vera Cruzu proti organiziranemu delavstvu se nadaljuje. Pridružili so se tudi trgovci, ki so izprli organizirane pomočnike. Unija trgovskih pomočnikov je hitro odgovorila s splošnim bojkotom vseh prodajalnic, katerih lastniki so na nasprotni strani. Brez malega vse prodajalnice v mestu so zaprte.

KDOR IŠČE, TA NAJDE.

Chicago, Ill. — John Coghlan, ki vodi oljno postajo na vogalu Racineve avenije in Marquetteve ceste, je prejel od policije svarilo, da neki rdečelasec, ki ima od koz razjeden obraz, ropa oljne postaje. Coghlan je stal zamišljen na svoji postaji, doli po cesti je pa prihajal rdečelasec, ki je ukazal Coghlanu naj dvigne roki, ko se mu je približal. Coghlan je ubogal, a istem trenutku je pa njegova desnica, v kateri je imel svinčeno cev, padla z vso močjo po rdečelascevi glavi. Ko je došla policija, je rdečelasec bil še vedno v nezavesti. Ko je prišel k sebi, je rekel, da se piše James Cooney.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cleveland \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s urednikom
"PROSVETA"
5857-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Sept. 30-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

MAJHNI POSTAJAMO, MAJHNI.

V uniformah imamo železniške in cestnoželezniške uslužbence. Hotelski postreščeki, ako niso v uniformi, pa nosijo rdeče kape, da jih lahko vsakdo spozna. V uniforme so oblečeni tudi policaji, ognjegasci, bolniške strežnice, ki so v javni sanitarni službi. Sploh prihaja uniforma v modo, dasiravno so bili Američani nekoč ponosni nato, da so oblečeni v civilno obleko in da jim ni treba nositi raznobarvenih uniform, ki govore, kakšen poklic opravljajo, kot je bilo to v navadi v evropskih policijskih državah.

In zato ni nič presenetljivega, ako superintendent čikaških šol prihaja na dan z mislijo, da bi učitelje in učiteljice oblekli v uniforme. Superintendent ni sicer povedal nobenih pametnih razlogov, zakaj bi učitelji in učiteljice nosile uniforme, ampak takoj so se našli ljudje, ki so rekli, da je predlog šolskega superintendenta zelo pameten, zdrav in na mestu. Če bi kateri drugi človek, kaj takega priporočil, bi se mu ravno tisti ljudje smejali, ki so občudovali superintendentovo misel.

Čemu se ustaviti pri uniformah za učitelje in učiteljice, ako se nekaterim ljudjem tako dopade, da so vsi ljudje enako oblečeni. To se lahko izvrši veliko bolj enostavno, pa imamo vse državljane enako oblečene. Postavodajalec naj kar s postavami določi, da se izdelujejo le ene vrste ženski in moški klobuki, čevlji, ženska in moška obleka itd., pa bomo vsi oblečeni v uniforme.

Ljudem, ki hočejo videti učitelje in učiteljice oblečene v uniforme, bi mogoče to ne bilo všeč, kajti njih želja je, da se učitelji in učiteljice ločijo od drugih navadnih zemljanov. Tem ljudem bi postavodajalci ustregli, ako bi določili uniformo za vsak stan in poklic. Bogati dami bi na pr. ne bilo treba oglašati v listih za kuharico ali služabnika, ako bi postavodajalci sprejeli take zakone. Kar milostno bi pomignila ženski iz svojega avtomobila, ki bi nosila uniformo kuharice, kadar bi potrebovala kuharico in jo vprašala, če išče službo. Kako prijetno bi bilo, ako bi človek potreboval zidarja, tesarja ali katerega drugega rokodelca. Kar na cesti bi mu pomagal in odgnal s sabo na delo?

Nekoč so podporniki kapitalizma očitali socialistom, da hočejo človeško družbo kasarnirati. Socialistom prav zanesljivo ne bo treba tega izvesti, kajti zagovorniki kapitalizma že dandanes prav pridno kasarnirajo državljane. Nekje državljanom prepovedujejo kaditi in zvečiti tobak. Drugje so prepovedane samo cigarete, zopet drugje pijača, vsaka zabava ob nedeljah, iskanje zdravniške pomoči. Ponekod se zanimajo za plesalce, in predpisali so, koliko narazen morata biti plesalec in plesalka, kadar plesata. Zopet v nekaterih krajih jim niso všeč krila in zaradi tega predpisujejo, koliko palcev morajo biti krila od tal, da so dostojna. Vrh vsega tega se pa zahteva še uniforma za učitelje in učiteljice. Take zahteve in odleki diše precej po kasarniranju.

V zahtevi, da morajo učitelji in učiteljice nositi uniforme, se skriva več, kakor marsikdo misli. Ako morajo učitelji in učiteljice v šoli in na ulici hoditi v predpisani obleki, je prav lahko kontrolirati tudi njih privatno življenje. Izve se lahko, ako učitelji in učiteljice zahajajo na shode politične stranke, ki je v opoziciji politični stranki na krmilu. Dožene se lahko, ako učitelji in učiteljice sodelujejo v delavskem gibanju. Prav lahko se izsledi na ta način, kateri učitelji in učiteljice so zelo delavni v delavskem gibanju. Tako lahko gospodujoči razred izpozna mišljenje učiteljev in učiteljic in potem spoznanju uravna svoje postopanje napram učiteljem in učiteljicam, ki ne delajo za njegove koristi in nočejo biti pokorni ekonomskim gospodarjem.

Vse drugo, kar navajajo zagovorniki uniforme za učitelje in učiteljice, so prazne čenče, ki imajo namen prikriti javnosti pravi namen uniforme za učitelje in učiteljice. Čikaški učitelji in učiteljice so odbili že marsikatero zelo previdno izigrano potezo proti njim, zato tudi ta poteza ne bo prinesla zaželjenega uspeha. Učitelji in učiteljice so dobro organizirani in njih moč je v organizaciji.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi Hanov S. N. F. J. in
čitateljev Prosveta,

St. Michael, Pa. — Bilo vsem v zadovoljstvo ali ne, z zadnjo konvencijo, amelo trdim, smo za eno stopnjo višje v civilizaciji. Precej težko je bilo pred nami, nikdar pa nisem tega pričakoval. Največ zasluge gre vztrajnemu konvencijemu predsedniku br. Franku Zajcu. Da bi živel še dolgo duh pravičnosti v njem. Vsem ni pogodu, pa naj bo človek od nog do glave postenjak, pravičen in odkritosrčen. Da resnica v oči hode, je pa tudi znano.

Bili so boji za obstoj naše dične Slovenske narodne podporne jednote, kar bo vsak priznal. Vztrajnost zavedne delegacije je zmagała, za kar ji gre čast. Da je še precej klerikalnega duha v naši jednoti, je tudi gotovo, kar sem se tudi prepričal sam. Pri vsem tem pa še ni toliko zamere, saj je bilo tako povedini nam vsem zabičevano že od otroških let. Nekateri apogledajo prej, nekateri pozneje, so pa tudi taki, da se jih svetloba ne prime, in takih je na žalost še preveliko.

Smelo lahko rečemo, da je med delavsko maso danes še bore malo demokracije. Največ je obstoji na papirju, in to ni pretirano, ker glavno demokracijo "rona" le dolar. Za dolar imamo vsake vrste kričavev na razpolago. Vse gleda le, kako bi se dalo zlahka živeti in zavajati bedno delavstvo, da ne more do svojega pravega cilja. Najbolj obžalovanja vreden boj med delavsko maso pa je boj med socialisti in komunisti. Zakaj je ta strašni razdor med izigravanjo delavsko maso? Naj bo že vedoma ali nevedoma, koristi iz tega ni, pač pa ogromna škoda za trpeče ljudstvo. To prihaja radi nevednosti delavskih mas.

Slučajno sem naletel v Waukeganu na tajni komunistični shod. Mislim sem, da sem prišel v salon v spodnjih prostorih dvorane. Gledal sem okoli. Tam je sedelo par precej rejenih bratov Hrvatov in tudi nekaj Slovencev je bilo vmes. Sebe kajpada ne bom vzel ven. Bila je sama delegacija, zato sem mislil, kaj bo, kdo je tu vodja. Nikdar še nisem videl tiste strašne osebe, Novaka, ki ga je predstavil delegat od društva št. 4 br. Fr. Sepič za govornika. Ne rečem, da nekaj časa ni govoril precej povoljno, ali kar se je razjezili čez social-patriotizem ter čez naše voditelje pri jednoti, posebno čez Zavetnika, staroga Jožeta in njegove sinove. Vsa stvar mi ni bila povoljš, pa kaj sem hotel. Poslušal sem dalje, da se bo zaredilo cesarstvo iz samih Zavetnikov pri naši jednoti in da je treba ta gnoj pomesti.

Kar na jasnem nisem mogel biti, zato sem se toliko bolj zanimal, dokler se nisem sam prepričal, da Zavetniki niso tako nevarni. Rečem, da bi se marsikdo moral kaj naučiti od staroga, sivolasnega borca. Živel, Jože, še mnoge let! Deluj, kakor si do sedaj, vsi nasprotniki tvoje dela se bodo sami prej ali slej ugonobili. Ne verujem v nikake vraže, ali gre se za rak. Kdor drugemu jamo kopije, sam vanjo pade. Tako tudi s tistim Novaškom.

Zapomni naj si Charles Novak, da je nečestno za njega in vse njegov štab tako nastopanje. Vem sicer, da opusti tega ne bo, dokler bo imel količjak nevednešev za seboj, ko se je ravno toliko priplasil naprej s svojim umom, da se brani poštenega dela. Če misli, da bo on načelnik revolucije, se zelo moti. To mu povem kot izkušen premogar. Le takrat, ko bo delavstvo samo zrevolucioniziralo s svojim razumom, bo prišel blagor za človeštvo. In to se lahko zgodi brez kaplje prelivanja krvi. Tako uči socializem in nobena druga stranka.

Kdor pa želi po krvi, je barbar, kanibal. Vse se doseže mirnim potom, samo prave vzgoje je treba.

H koncu mojega dopisa naj izrazim zahvalo vsem waukeganakim Slovincem in slovenskim kuharicam, ki so nam gostoljubno stregle, kakor tudi hvala za zabavne prireditve v razvedrilo. Zahvala gre vsakakor tudi čikaškim društvom in klubu št. 1.

njih poštivovalnost. Vsek navzroč si bo ohranil ta dogodek v trajnem spominu. Marsikomu to tudi ni vsakdanja reč. Živeli napredni borci za svobodo vsega človeštva.

Posebno se zahvalim Tonetu Končanu, pri komur sem bil na stanovanju. Ostane mi v blagem spominu.—Henrik Pešak.

Mexham, Pa. — Kot večletni naročnik rad čitam Prosveto, ki je v resnici najbolj podučljiv in najboljši list za slovenskega delavca. Prosveto bi morali čitati v vsaki slovenski hiši po celi Ameriki. Rad bi tudi sam sporočil par vrstic. Kar se tiče delavskih razmer, so vedno slaba. Ako ima delavec veliko družino, jo zelo težko pošteno živi. Res delamo vsaki dan, ali vse nič ne pomagaj, kajti mezda je slaba, "vaga" pa še slabša. Človek gara ves delavni čas, zasluži pa le malo. Živiljske razmere so vedno slabše. Tako ta neusmiljeni kapitalist stiska ubrega delavca z dveh strani, prvič mu ne da zaslužiti, drugič mu vedno več rčuna, kar potrebuje za pošteno življenje. Dela imamo vedno slabša in bolj nevarna, kajti rovi so dolgi, stari, v slabem redu, akale visijo vsepovsod na glavo, a človek se ne boji nič. Gara tjavendan kakor bi bil brez pameti, da si zasluži vsakdanji kruh.

Kdo je temu kriv? Kapitalist, ker bi rad, da bi mu delavec kajtonj delal. Ko bi bil delavec pošteno plačan, bi tudi pošteno delal in bi bilo vse drugače. Zato se vedno več smrtnih slučajev zgodi. Ni še tri mesece, odkar so bili trije Slovenci ubiti v tukajšnjih rovih. Na 1. oktobra se je podal na delo naš rojak Frank Umek, zdrav in vesel, od družine s svojim sinom. Komaj je bila ura 10. dopoldne, se je podri "tember" na njega, in bil je na mestu mrtev. Bil je dober, skrben oče in gospodar. Zapustil je družino in pohištvo v najlepšem redu. Star je bil 41 let, doma je iz Mokronoga na Dolenjskem iz Gorenje vasi.

Kdo je kriv, da se tako pogostoma pojavljajo smrtni slučajji? Kapitalist, ker ne da delavcu prilike, da bi se zavaroval, predno prične s delom.

Na društvenem polju smo dobro preskrbljeni, tudi v drugih stvarih nismo nazadnjaki. Imamo S. D. dom, da odgovarja za tukajšnje naselbino, ter je last slovenskih delavcev. Imamo slovensko zadružno prodajalno, slovensko godbo in pevsko društvo. Vse to primerno dobro napreduje, pa še boljše bi lahko, ko bi bili rojaki malo bolj složni.

Naj še omenim, da imamo bratsko samostojno podporno društvo, katero dobro napreduje ter je zelo priporočljivo. Ravno bolniki so zelo zadovoljni, kajti podpora se plačuje točno in sedem dolarjev na teden, pa en dolar asmesnta mesečno.

Omenjeno društvo priredi vinsko trgatve dne 24. oktobra. Vstopnina za moške 25c, žene in dekleta so vstopnine proste. Torej so vsi rojaki in rojakinje vabljeni iz okolice Johnstowna. Pripravljeni bo vsega dovolj za suha grla in prazen želodec.

Kraati na viniaki trgovci ne bo prepovedano, a kdor bo zasaden, bo po postavah kaznovan. Pridite val dne 24. oktobra. Veselica se vrši v navadnih prostorih na Hogbergu. — Martin Klečevšek.

Crested Butte, Colo. — Nemila smrt je ugrabila iz naše srede ljubljeno soproga in očeta Florijana Halozana. Umrl je po dolgi in mučni bolezni 25. septembra. Rojen je bil leta 1882 v fari Kum na Koroškem, kjer zapuška mater in sestro, tu pa mena in šest nedorošlih otrok ter brata.

ZANKOMET

Eviva cardinale Mundelini!
Čikaški kardinal Mundelini je po narodnosti Nemec, po veri je vasi uradni katoličan, po državljanstvu bo menda Američan, po duhu je pa Italijan. Njegov brat Mussolini mu je ta teden poslal kraljevski red "Grande Officiere" za zasluge. Kakšne zasluge? Mussolini pozna le ene vrste zasluge — zasluge za fašizem. Ker je red "Grande Officiere" precej visok, morajo biti tudi zasluge za fašizem zelo velike. Naš Kazimir še ni kardinal. Tudi do škofa se še ni približal. Vendar pa zasluži tudi on vasi red "Piccolo Officiere" za svoje fašistovske zasluge!

Govoril je drugim.

Purcell, angleški gost na konvenciji Ameriške delavske federacije, je govoril o mednarodni delavski solidarnosti in priporočil federaciji, naj vstopi v internacionalno in pošlje delegacijo v Rusijo.

Purcell je vsakakor toliko poučen, da ve komu je govoril. Mi mislim, ki vodijo konvencijo, ni govoril, ker bi bilo škoda časa. Govoril je članstvu.

Dobre novice iz Jugoslavije.

Ovaj užasni revolucionar Rađić pride v Ameriko iskat posojila za buržoazno jugoslovansko vlado.

(Upamo, da mu državni tajnik Kellogg dovoli priti.)

Old Molder odgovarja.

Centjeni K. T. B. i Trunk hoče, da mu pokažem njegove "biserje". G. Trunku povem, da takih "biserov" jaz ne hranim, torej ne morem povedati števil in datumov dotičnih listov. Dva "bisera" je pa le priznal: kurbliše in gobec. Pravi, naj ne malim, da imam frkolina pred seboj. Ne, G. Trunk, za frkolina vas nimam, pač pa za zavijalca prve vrste. Ker čitam Prosveto, Glas Naroda in Glas Svobode, vem kaj ti listi pišejo. Vi bi radi odgovorili vsem in jemljete iz vsakega lista nekaj, potem pa vse skupaj zmešate, da nima zmes repa ne glava. Povem vam, G. Trunk, da sem bil tudi jaz eden takih kot Joe

ki so se udeležili krasno prirejenega pogreba.

Tebi, dragi in nepozabni soprogi za želimo miren počitek v ameriški grudi. Zalujoci ostali: Sophie Halozan, soproga, Charlie, Rudelf, Friderik in Adolf, sinovi, Justina in Sophie, hčerki, Mihael, brat.

Clevelandске novice

Trije mrtvi valad zavžitih strupenih gob.

V Clevelandu je zadnje dni obolelo enajst ljudi radi zavžitja strupenih gob, katere so prile iz Loraina. O. Tudi v Lorainu jih je obolelo pet. Izmed obolelih so umrli trije.

Umri je John Buda šele po enem tednu mučenja, ker je zavžil strupene gobe v Lorainu. Zdravniki svariyo ljudi, da se vedo varovati smrtonosnega strupa.

Morilec obojen na 10 let ječa.

Joseph Franko je prejel deset let kazni na sodišču, ko je bil spoznan krivim, da je obstrll Marijo Zelenko, z namenom, da jo ubije. Ženaka ima še sedaj kroglo v možganih in če se izkaže njena rana usodna za njeno življenje, lahko Frankota zadene še večja kazen.

Tudi v Clevelandu hite ubijati avti.

Do 7. t. m. je bilo v Clevelandu 187 oseb ubitih pri avtomobilskih nezgodah. Pri trčenju avtomobila s poulično železnico si je v ponedeljek razbil lobanjo Louis Pešek. Polklob si zmagal in je v bolnišnici umrl.

Pred stavko železničarjev v Holandiji.

Haag, 9. okt. — Železniške družbe na Holandakem so sklenile znižati mezdo železničarjem in uvesti obvezne prispevke za pokojninski sklad. Organizacija železničarjev je sklenila izredno zborovanje za 19. oktobra, na katerem se morda odloči za splošno stavko.

Kočevar iz Puebla, Colo. — Old Molder, Terre Haute, Ind.

Strašno jih peče!

Kazimir je napisal "editorial" v katerem proklinja S. N. P. J., ker je sklenila na konvenciji, da društva ne smejo več delati oficijelne štafaze klerikalnim cirkusom. Ali bi Kazimir priznal svobodo društvu katoliške jednote, da se lahko uradno udeleži svobodomske slavnosti in propagande za najo jednoto? Najbrž bi ga proklel. Kazimir se je zlagal, ko trdi, da je član, ki je cerkveni odbornik, podvrten uspenziji. Tak član ne more biti več društveni odbornik, to je vse.

Kazimir naj si zapomni: Član S. N. P. J. imajo več svobode in pravice kot pa člani katoliške jednote. Naša jednota še ni izključila nebežnega člana radi tega, če gre k spovedi, medtem ko katoliška jednota izključuje ona, ki ne gre do k spovedi.

Z molitvijo in vinom.

Centjeni Zankomet! Če ob nedeljah posvetiš v Collinwood na Holmes ave., boš videl trume ljudi, ki gredo v cerkev in polnijo korito gospodu Hribarju za žrtanje svojih grešnih duš. Popoldne se pa iste trume, moški in ženske, potikajo po butlegarskih pivnicah in tako pestijo vlnake duhove, da so rdeči kot boljšeвики. — Collinwoodska krtača.

Pa še kakšna razlika!

Nekateri gospodje skušajo dokazati, da med mezdo rudarjev in dobičkom premogovniških baronov ni dosti razlike. Kdor ni na jasnem, naj si ogleda prvih deset hil, v katerih stanujejo rudarji, nato naj pogleda od daleč — saj blizu ne bo mogel — na deset palač, v katerih stanujejo baroni, pa bo videl razliko.

"Missing link" je morda v — Coloradu.

Trunk pravi, da kdor išče dušo z nožem, je ne najde. Kdor išče "missing link" z gosjim peresom, ga tudi ne bo našel.

Fertimentna vprašanja.

Ali je človek, ki pohodi mravljino, junak?

K. T. B.

FARMARSKI IMPERIJ SE RAZDELI.

San Francisco, Cal. — Ogromno posestvo, poznano pod imenom Miller & Lux, ki obsega 800.000 akrov sveta v Kaliforniji, 120.000 v Oregonu in 80.000 v Nevadi, se razdeli, ker ne si tako velike dobičke in predstavlja tako ogromno bogatstvo, da ga je težko voditi iz ene centralne uprave. Ta farmarski imperij je prišel rasti še ob času, ko so v Kaliforniji kopali in iskali zlato. Henry Miller, mezar v San Franciscu, je pa prišel kupovati svet po 65 centov akre, ki je danes vreden povprečno tisočak. Na tem svetu je redil živilno. Millerju je vstal konkurent v Luxovi kompaniji. Nekaj časa sta se Lux in Miller bojevala drug proti drugemu, končno sta pa prišla do sporazuma in se združila v eno družbo. Lux je umrl prvi. Miller je pa od njegovih dedičev kupil delce, tme tvrdke je pa obdržal. Miller je umrl leta 1916. Vsi njegovi sinovi so umrli pred njim in farmarski imperij so podedovali drugi sorodniki.

Pred nekaj leti je zvezna vlada zahtevala od dedičev sedemnajst milijonov dolarjev dednškega davka, toda dediči so plačali le tri milijone, ker se je dogladno, da je Miller največ svojega posestva določil dedičem, preden je zakon za dedniski davke postal pravomočen.

Vesti iz Minnesote

Stoletnik je umrl.

V Cottage Grovu je umrl "strie John" Morey, star ravno sto let. V tem okrožju je bil 72 let. Umrl je na svoji farmi.

Delegacija iz Hibbinga na razstavi.

V Hibbiku je bila včeraj odprta razstava krompirja, na katero je prišla delegacija takih 60 moč iz Hibbinga. Stukel je predsednik odbora na Hibbingu.

delavci se bore za stare pridobitve

BOJ SE BIJE ZA 8-URNI DELAVNIK.

unije morajo priti v Amsterdamsko konferenco.

Atlantic City, N. J. (F. D.) — Otto Iserland, pravni svetovalec Nemške obratne zveze, je imel 15 zastopnikov nemškega delavstva, ki prisostvujejo razpravi Ameriške delavske federacije na njeni peti in šesti letni konvenciji. Iserland meni, da okoli 50 odstotkov ameriških delavcev se dela po osem ur na dan. Ako je stvar resnična, so nemški delavci na tem glede delavnika kot ameriški. Statističnih podatkov, koliko ur delajo ameriški delavci, precej organiziranih delavci dela več kot osem ur dnevno. Večina tekstilnih, jeklarskih in drugih delavcev dela 9, 10 in 12 ur dnevno. Zato je težko verjetno, da 50 odstotkov ameriških delavcev dela le osem ur na dan.

Iserland izjavlja, da se morajo nemški delavci poleg osemurnega delavnika boriti, da bi stare meze, ki so bile v veljavi pred izbruhom vojne. Ko vrednost nemškega denarja pada, se je to padanje vršilo tako hitro, da bi obdržali svoje. Zdej vrednost denarja bolj stalna, Iserland, in meza je postala nekoliko bolj, toda je še daleč od pred vojno. Iserland je pojasnil, da kranske strokovne organizacije Hirsch-Dunkerjeve unije včasih skupaj s pravimi delavskimi unijami, da se napravi poštena. Ampak to se ne zgodi nikoli.

Glede mednarodne združitve strokovnih organizacij, pravi Iserland, da nemško strokovno organizirano delavstvo zaenkrat stališe, da se morajo rušiti unije pridružiti Amsterdamski federaciji strokovnih delavskih organizacij, mesto da so združene Rdeči internacionalisti vseh unij. Nemške unije so v akciji britakim unij, meni Iserland. Na pr. nemški mornarji ne bodo delali na italijanskih ladjah kot stavkajoči, da pogodba postoji tudi med nemškimi in skandinavskimi mornarji.

Po Iserlandovi izjavi bi Nemška lahko imela trgovske stike z Rusijo, toda on se pritožuje, da ruski vladni monopoli za tuje trgovino vmešava v svobodno trgovino. Glede evropskega mira pravi Iserland, da politične in industrijske boje ne, kot so bile kdaj prej, polni, ali on izjavlja, da se ne bodo bitve prave varnosti, dokler nemške meje ne določijo pravo. Razdelitev posebnega industrijskega distrikta med Nemčijo in Poljsko je krivična, pravi Iserland. Nemci ne vidijo, da konferenca v Locarnu jamči za varnost. Ker so pa prešli Dawesov načrt kot nekaj zlo, tako sprejemajo tudi varnostni pakt.

Iserland in njegovi tovariši so politično socialni demokratje. Iserland pravi, da je vpliv komunistov v nemškem delavstvu zelo majhen in da igrajo vpliv tudi na političnem tisku.

OHLETNICA POŽARA.

Chicago. — Včeraj je preteklo leto odkar je Chicago pogorelo do zadnje hiše. V spomin na to katastrofo je požarna hiša, kot običajno vsako leto pariral po ulicah tistega mesta — ves sedanji down-townski distrikt — ki je bil takrat v pepelu.

Italijanska vlada je odobrila diktaturo za mesto. Rim, 9. okt. — Italijanski kabineto je danes odobril priporočilo novega fašistovskega koncilija odprave občinske in provinčne avtonomije. Načrt, ki določa, da so mestne občine pod direktno upravo pokrajinskih oblastej, katere imenuje vlada, bo predložen parlamentu in mora biti sprejet. Vsa policija italijanskih mest pride tudi pod oblast.

Ameriška zgodovina v oktobru

IV.

19. oktobra 1781 — Cornwallisova predaja. — L. 1781, v petem letu osvobodilnega boja ameriških kolonij, je glavni poveljnik britanske vojske odposlal Lorda Charles Cornwallisa s oddelkom 3000 mož v New York. Ker so mu ameriške in francoske čete bile za petami, se je Cornwallis pomaknil do Yorktowna ob reki York, kjer se je na visoki planoti vtaboril. Lafayette, poveljnik ameriških čet, je razpostavil svojo vojsko na bližnjem griču Mavern Hill. Cornwallis je bil v velikih skrbih in pričakoval je prihod pomočnih čet, ki pa niso prišle. Prihod mogočnega francoskega brodogojstva opogumil Washingtona, da je izdal povelje za napad zavezniških vojsk proti Angležem. Ko je Cornwallis uvidel, da ne more uiti iz zanke, je zaprosil za 24-urno premirje in za sestanek v vrhu dogovora za predajo. Dne 19. oktobra 1781 je bil dogovor sklenjen. Cornwallis se je predal z svojo vojsko 12.300 mož. To je bila zadnja bitka revolucijske vojne. Angleška se je prepričala, da je vsako nadaljnje vojskovanje brezupno, in novembra leta 1782 je bil podpisan mir, s katerim se je Angleška odrekla kolonijam in priznala Združene države.

20. oktobra 1803 — Nakup Louisiane. — Tega dne so Združene države kupile od Francije takozvano Louisiana ozemlje. Nakupljena "Louisiana" je bila ogromno ozemlje v obsegu približno milijona kvadratnih milj. Ta "Louisiana" je obsegala današnje državo Louisiana (razun dela vzhodno od Mississippi reke), Arkansas, Missouri, Iowa, Minnesota (zapadno od Mississippija), North Dakota, South Dakota, Nebraska, skoraj vso današnjo državo Kansas, večji del Montane, Wyoming, oni del Colorada, ki leži vzhodno od Skalnega pogorja, in skoraj vso Oklahomo. Z nakupom te ogromne pokrajine se je prvotno ozemlje Združenih držav kar naenkrat podvojilo. In kaj so Združene države plačale za to dandanes tako razvito in ogromno pokrajino, ki predstavlja tretjino vseh Združenih držav? Nepsredno in posredno je vsa kupnina znašala petnajst milijonov dolarjev. Ta tedaj divja pokrajina je bila nominalno last Francije. Cesar Napoleon pa se je valed tedanjega položaja v Evropi hotel iznebiti te posesti, dočim ameriški predsednik Jefferson bi jo rad pridobil v prvi vrsti zato, da bi si Združene države zagotovile popolno svobodo prometa po reki Mississippi. Malo ljudem se je tedaj sanjalo, kako dalekosežne posledice bo imel ta nakup. Precej močna manjšina Amerikancev je ostro nasprotovala temu nakupu. Predsednik Jefferson je kmalu potem odposlal znano ekspedicio Lewisa in Clarka, ki sta v letih 1804-5 raziskovala novo ozemlje Združenih držav. Šele ta slovita ekspedicija je mnogim Amerikancem odprla oči glede ogromne važnosti nove pridobitve. L. 1804 se je vrnila v mesto St. Louis mednarodna razstava v proslavo stoletnice nakupa tega ozemlja.

22. oktobra 1869 — Prva panameriška konferenca. — Ze leta 1832 so razne dežele v Južni Ameriki poskusile organizirati nekako ameriško konfederacijo ali zvezo vseh ameriških dežel. Ali vsi poskusi so bili zaman. Mnogokrat se je pa v kongresu Združenih držav pretresovala potreba po mednarodnih sestankih vseh ameriških republik. Končno je bil predsednik Cleveland dne 10. maja 1888 opolnomočen, naj skliče Mednarodno ameriško konferenco, ki naj se sestane v Washingtonu prihodnjega leta. Dne 22. oktobra 1889 so se sešli v Washingtonu delegati vseh vlad Centralne in Južne Amerike; le republika Santo Domingo ni bila zastopana. Edini praktični uspeh te konference je bila ustanovitve Mednarodnega biroja amer. republik, ki je kasneje spremenil svoje ime v Pan-American Union (Vseameriška zveza). Dandanes je Pan-American Union organizacija, ki jo vzdržujejo 21 ameriških republik in jo upravlja odbor, ki obstoji iz državnega tajnika Združenih držav in diplomatičnih zastopnikov ostalih 20 ameriških republik, nastanjenih v Washingtonu. Svrha organizacije je razvijati trgovino in pospeševati vzajemno spoznavanje in sodelovanje med ameriškimi republikami. Pan-American Union izdaja knjige, zemljevide, knjižice in mesečnik, ki vsebuje najnovejšo informacije o trgovini, zakonih in o splošnem razvoju in napredku vseh ameriških republik. Ta mesečnik se čita širom vseh ameriških dežel. Obenem ta organizacija popularizira v šolah Združenih držav učenje španjščine in portugalsčine ter zemljepisja; zgodovine in značajnih potez latinsko-ameriških dežel. Ob vrodu v Potomac park v Washingtonu se nahaja veličastno poslopje Panameriške unije, katero zgradbo so omogočili bogat dar Andrew Carnegieja in prispevki posameznih ameriških republik.

Dne 28. oktobra 1886 — Statue of Liberty. — Kolosalni kip Svobode, ki ga je izdelal kipar Bartholdi in ki ga je Francija podarila Združenim državam, je bil tega dne postavljen na Bedloe's Islandu, malem otočju aredi newyorške luke. Oh razodetju kipa je imel alavnostni govor senator Chauncey Depew, ki še danes živi v visoki starosti. Kip je 151 čevljev visok in stoji na podstavku iz granita, 89 čevljev visokem; skupna višina vsega spomenika znaša torej 240 čevljev. — F. L. I. S.

Soeren Klerkegaard-Vojenslav Mole:

Aforizmi

Kaj je pesnik? Nearečen človek, ki skriva globoke bolečine v svojem srcu, ki pa so mu ustnice tako ustvarjene, da se glasita vzdih in krič, kadar se preliva čenje, kakor lepa glasba. Godi se mu kakor tistim zloročnikom, katere so v Falarisovem boku polagoma trpinčili z rahlim ognjem; njih kriki niso mogli prestrašiti tirana, kadar so dosegali njegova ušesa, — zanj so zveneli kakor sladka glasba. — In ljudje se gnajetejo okrog pesnika in mu pravijo: le spet zapoj — to se pravi, nove bolečine naj trpinčijo tvojo dušo, tvoje ustnice pa naj ostanejo takšne, kakršne so bile poprej; kajti krič bi nas samo vznemirjal, glasba pa je prijetna. In pristopajo recenzenti in pravijo: tako je prav, tako naj bo po pravih estetikah. Razume pa se seveda, da je recenzent sam za las podočen pesniku, samo da nima v srcu bolečin in da nima glasbe na ustnicah. Glej, zato bi bil jaz rajši svinjski pastir na Amagebro in bi me razumele avinje — kakor pa pesnik in bi me krivo razumeli ljudje.

Najrajši se razgovarjam z otroci; ker o njih se vendar lahko upa, da bodo nemara nekoč razumna bitja; toda oni, ki so že — moj Bog!

Starost realizira sanje mladosti: to se vidi pri Swiftu; v mladosti je zgradil blaznico, v starosti je sam šel vanjo.

Zato je "Aladdin" tako krepil, ker ima to delo genialno, otroško drznost v najnepredstavljenjših željah. Koliko je pač ljudi v našem času, ki se res upajo želiti, ki se upajo hrepeneti, ki se upajo nagovoriti prirodo s: "prosim, prosim!" pridnega otroka ali pa z besnostjo izgnanega individuja? Koliko je pač ljudi, ki čutiijo, koliko se v našem času govori o tem, da je človek ustvarjen po božji podobi, in imajo pri tem resničen poveljujoč glas? Ali ne stojimo tukaj mi vsi kakor Nuredin in se klanjamo in praskamo, boječ se, da ne bi zahtevali preveč ali premalo? Ali se ne ponižuje stopnjama vsake velikopotezna zahteva do bolečavega razmišljanja o jazu, od tega, da zahtevamo od sebe samih, k čemur nas pač vzgajajo in vadijo.

Zdi se mi, da imam pogum dvomiti o vsem; zdi se mi, da imam pogum boriti se z vsem; nimam pa poguma karkoli spoznati; nimam poguma karkoli imeti. Večina ljudi se pritožuje, da je svet tako prozaičen, da se v življenju ne godi tako, kakor v romanu, v katerem je priložnost vedno tako ugodna; jaz pa

se pritožujem, da v življenju ni tako, kakor v romanu, v katerem ima človek trdočrtno očete in se mora boriti s škrti in maliki in mora osvoboditi začarane princeze. Kaj so takšni sovraženiki vsi skupaj v primeri z bledimi, brezkrvnimi, trdoživimi, ponočnimi strahovi, s katerimi se bojujem jaz in ki jim jaz sam dajem življenje in bitje.

Moje opazovanje življenja je čisto nezmislno. Mnenja sem, da mi je zloben duh nataknil na nos naočnike, katerih prvo steklo v ogromnem merilu povečuje, drugo steklo pa v istem merilu pomanjšuje.

Jaz za življenje sploh nimam dovolj potrpljenja. Ne morem videti, kako trava raste, toda če tega ne morem, se mi pa tega sploh neče gledati. Moji nazori so hipna opazovanja "potujočega aholasta", ki dirja v največji naglici skozi življenje. Pravijo, da Bog nasti kolesce prej kot oči; jaz tega ne morem opaziti: moje oči so vsega site in naveličane in vendar sem lačen.

Rezultat mojega življenja postaja popoln nič, eno razpoloženje, ena sama barva. Moj rezultat postaja podoben aliki onega slikarja, ki je moral narisati prehod Judov skozi Rdeče morje in je zato preslikal celo steno z rdečo barvo ter izjavil, da so Judje že šli na drugo stran, Egipčani pa so utonili.

Zgodilo se je v nekem gledališču, da so kulise začele goreti. Nastopil je pajac, da sporodi to občinstvu. Mislili so, da je to duhovitost in so ploskali; pajac se je zahvalil; in vsklikali so še veliko bolj. Tako, se mi zdi, bo poginil svet med splošnim vriskanjem duhovitih glav, ki mislijo, da je to dovtip.

Kakor se je po pravljici dogodilo Parmenisku, ki je v trofoniški jami izgubil lastnost smejati se, toda se mu je spet vrnila na Delosu, ko je zagledal brezoblični čok, razstavljen kot podobno boginje Leto, tako se je zgodilo tudi meni. Ko sem bil jako mlad, sem v trofoniški jami pozabil smejati se; ko sem postal starejši in sem odprl oko in opazoval resničnost, sem se zamejal in se od tistega časa nisem nehal smejati. Videl sem, da je pomen življenja v tem: pridobiti si vsakdanji kruh, njegov cilj pa: postati justični svetnik; da je bogata radost ljubezni dobiti premožno dekle; da je blaženost prijateljstva pomagati drug drugemu v denarnih zadregah; da je modrost to, kar večina smatra za takšno; da je navdušenje: imeti govor; da je pogum v tem: upati si biti kaznovan v globo 10 goldinarjev; da je priarčnost v tem: reči dober tek po kosilu; da je strah božji, hoditi enkrat na leto k obhajilu. To sem videl in sem se smejal.

Solnce sije tako lepo in živahno v mojo sobo; v sosednji sobi je okno odprto; na ulici je vse tiho, nedeljsko popoldne je; ališim razločno škrljančka, ki gostoli zunaj pred oknom v enem iz sosednjih vrtov, zunaj pred oknom, tam, kjer stanuje lepo dekle; daleč stran iz oddaljene ulice slišim, kako kilče moč, ki prodaja rakovice; zrak je tako topel in vendar je vse mesto kakor izumrlo. — Tu se spomnim svoje mladosti in svoje prve ljubezni — ko sem hrepenel; sedaj hrepenim samo še po svojem prvem hrepenenju. Kaj je mladost? Sanje. Kaj je ljubezen? Vsebinsa sanj.

Za kralok čas

Zadnje upanje.

Bolnik: Mislim, da bom kmalu ozdravil, ker za zdravnika nimam več denarja.

Lotrija.

Marko je bil premožen. Vrgel se je na loterijo in ves svoj denar razdal za srečke. Vendar pa ni ničesar dobil. Šel je nekoč po ulici in razmišljal, katere številke srečk bo kupil. V tem pa je smuknil čez njega avtomobil, ker se Marko radi globokega premišljevanja vzel trobentanju ni umaknil. Pripejli so ga v bolnišnico. Zdravnik je konstatiral težke poškodbe in izrazil malo upanja za Markovo življenje.

Slovenska Banka
Nemški in avstrijski
valuta

Podpora Jelen
Izposoja, 17. Junija 1907.
v Ljubljani

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Cankar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 193, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Hlas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jelen Zvertnik, upravitelj glasila Fila Godina.

POBROTNOSTI ODESEK:

Martin Zelenkarc, predsednik, Box 275, Harborton, Ohio; Frank A. Tachar, 2837 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krišmančič, 15111 Washington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Turčel, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODESEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Hlas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZRODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 256, Moon Run, Pa.

KAPADNO OKROŽJE: Anton Šolar, Box 164, Gross Kana, na jugozapad, Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., na sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 2653 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zvertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 36th St., Chicago, Ill.

Združitelni odbor:

Predsednik: Frank Alek, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; John Owen, 2629 W. 36th St., Chicago, Ill.; John Olin, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI UDRUŽENIK: Dr. F. J. Kern, 6223 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZORI: — Korespondenca s glavnimi oddelki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika so naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniški tajnik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednate vobče so naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNIŠKIMI POSLI so pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornji.

Vsi prisilni na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: Martin Zelenkarc, Box 275, Harborton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naslovljeni, oglasni, naročilni in sploh vse kar je v zvezi s glasilom Jelen, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vseeno se je jutraj Marko zbudil iz nezvesti in prve besede, ki jih je spregovoril, so bile: Gospod doktor, prosim, hitro pojdite kupit zame srečko, ki ima številko od avtomobila, ker to je gotovo moja sreča!

Pri režiserju.

Kaj mislite, gospod direktor, o mojih igralnih sposobnostih? — Opazil sem, da divno igrate vako igralako sposobnost.

Odgovori na več vprašanj.

Kaj je lovec? Lovec je oni poštenjak, ki zna najbolj lagati in hvallati svojo lovsko spretnost, v najbližji trgovini pa kupi zajca, da ga razkazuje, kot bi ga bil sam ujel.

Kaj je šofer?

Šofer je dotični človek, ki te najlažje odpelje na oni svet.

Kaj je ljubezen?

Ljubezen je peščica mandeljev, med katerimi je več grenkih kot sladkih.

Kaj je roganje?

Roganje je dar tvojih prijateljev, na katerega ne iščeja povračila.

Kaj je možki?

Moški je oni božji stvor, ki kot zaročni pogodi vsako željo, kot ljubimec izpolni vsako željo, kot zakonik pa odreče vsako željo.

Kaj je opatinja?

Stabilizirana moralna.

Nova firma.

Vaša kavarna se je prej zvala pri jagnjetu, zakaj pa se zdaj zove pri zmaju?

Veste, oženil sem se.

"Koprive".

Nemci prihajajo po posojila. Berlin, 9. okt. — Dr. Schacht, predsednik nemške državne banke, je včeraj odpotoval na čelu finančne misije v Ameriko. Misija se bo bavila z revalorizacijo nemške papirnate marke in vprašanjem posojil za razne mestne občine, ki imajo dobra jamstva.

PRODANI MORAM

Slovenec srednje starosti se želim seznaniti z Slovenko v starosti od 25 do 35 let. Vzamem tudi vdovo, toda z ne več kot enim otrokom in biti mora poštena. Ako katero vešeli naj mi piše in priloži sliko, katero nis zahtevo vrnem. Tajnost jamčena. Naslov: ZENIN - SLOVENE, 2657 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

ZENITVENA PONUDBA.

Slovenec srednje starosti se želim seznaniti z Slovenko v starosti od 25 do 35 let. Vzamem tudi vdovo, toda z ne več kot enim otrokom in biti mora poštena. Ako katero vešeli naj mi piše in priloži sliko, katero nis zahtevo vrnem. Tajnost jamčena. Naslov: ZENIN - SLOVENE, 2657 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskušajte in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vodni le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, hladilnicam in v prodajalnih kolonijah dajmo primerno popust pri vsakih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6601 Superior Avenue, Cleveland, O.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (Sept. 30. 1925)

pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljena, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljena valed napačnega naslova, pišite nam dopisnice in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50.

Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"
2657 S. Lawdale Ave., CHICAGO, ILL.

PREKLIČ.

Jaz niže podpisani preklicujem vse kar sem govoril napram Louis Lužar, Martin Potnik, Venc. Geršar in John Turku sedaj stanujoč v starem kraju, da je bilo vse izmišljeno in neresnično, obžalujem in preklicujem kot za neresnično. John Gričar, R. F. D. 2—Box 86, Bridgeport, Ohio. — (Advertisement.)

Milan Fabjančič:

ČUDEN GOST

(Iz zbirke "Krematorij živih")

V mehkih valovih teme se je nekaj gibalo, plaho, kolobarilo, kakor da si ne upa v bližino. Za hip je bilo že čisto blizu, da bi bil lahko zgrabil z roko in pogledal v obraz temu nemirnemu, valujočemu prhutanju, ki je kakor pred bičem brez glasu odskočilo prav v črni kot, kjer se je zvijalo v neslišnih zgibih in brez uspeha sililo naprej v zabasano temno, se borilo s pajčevinastim plaščem ponojske burje, ki se je piskajoč rinila skozi široke špranje barake in rezala v kosti. Plašč pa se sproti trga na komolcih, kolenskih in na hrbtu; ogrinja se in ogrinja, nanovo zakriva gola mesta s trgajočo se pajčevino, burja pa žvižga in prši ledeno žerjavico. Naenkrat pa se je pričelo v kotu nihati, poskakovati od tal, se pritaeno smejeti v dlani in

— krohotajoč se je planilo v silnem skoku na sredo barake, ki se je vsa stresla in se stisnila. Videlo pa se ni čisto nič, kdo in kaj je, niti uho ni moglo natančno zaznati, le čutili se je dalo, čutili kakor smeh in govor, čutili, kako se premika, postaja in gleda z ognjeno se svetlikujočimi očmi. Dolgo ni hotelo izpregovoriti, gotovo je računalo na važnost svojega oblika in se polagoma pripravljalo k besedi. Šlo je nevidno in neslišno od enega kraja barake do drugega in se ustavljalo pri ležiščih, kjer so v mrazu medlela v klobčice zvita človeška telesa, se pripogibalo k njim, kakor da prislukuje njihovim razgretim sanjam, se nasmihalo in se odmikalo, dokler se ni ustavilo tiho, se visoko zravnilo in kakor učitelj v šoli zviška malovažno vprašalo: "Kako je?"

"Imenitno!" sem zategnil. "Zakaj pa strašiš po baraki, moj čudni gost?"

"Po baraki?" se je gromko zasmel gost. "O, prijatelj

moj, jaz strašim po vsem svetu, noč in dan."

"Potem si pa huđ ptič! Dozdeva se mi, da si velik čudak."

"Čudak? Hm, morebiti — Ali te je groza?"

"Bedak! Šaj te ne vidim, komaj se mi zdi, da te ališim, pa bi me bilo groza? Posebno odlične vrste komedijant si, ker si tako skrivnosten."

Beseda "komedijant" je spravila gosta v živahno veselost, da se je trikrat zavrtel in topotnil z nogo ob tla. "Da, da — zadel si: komedijant sem, čeprav se nisem rodil za ta vzvišeni poklic. Hahaha, komedijant, imenitna beseda!" Prišel se je tako bučno in nevzdržno smejeti, da se je dušil, se prijel za prsi in mukoma s solzami izdaval: "Imenitno, komedijant — hahaha!"

"Ne rogovili, da jih ne zbujaš! Vsi spijo, ne jemljim jim zaslužene počitke. Rad bi ti videl v obraz, dragi moj, čudni gost. Skloni se nižje, preslab sem, da bi se dvignil."

"Rad bi videl moj obraz?" se je pikro začudil gost in se akotnil tako nizko, da sem razločno čutil njegovo ostro dihanje na svojih licih. Gost je bil brez obraza, le dvoje silnih, krvavo dehtečih plamenov je sevalo iz teme. Teško dihač, kakor da ga mori strašna teža in z glasom naporno se borečega je šepnil: "Jaz nimam obraza, razumel; nisem človek in ne žival, jaz sem mrtva, čisto mrtva stvar in vendar strahota vseh strahot."

"V resnici si čudna, zelo čudna reč," sem se umaknil njegovemu ostremu dihu in sršečemu pogledu, "da bi me bilo skoro strah in groza. Skrivnosten si in zagoneten —"

"Čudovita zadeva, ali ne? — Stoj! Zdi se mi, da se nekje za seboj prikrilo smeješ. Pazi se!"

"Da, smejem se. Predlagam, da se zaradi svoje čudovitosti postaviš na glavo in se zavrtiš krog svoje osi, da bo zadeva še bolj nerazrešljiva. Haha, najbolj so mi po godu skrivnostni bedaki."

Gost se je pomilovalno nasmešnil in mi položil roko na čelo. Kakor da me je obsul z ledenim prahom, me je zabeležil in pričel sem trepetati: "Pusti me in pojdi k vragu!" Pa se je gost samo dobrotno nasmešnil in dejal:

"Siroti! To je mrzlica, vročica, hehehe —"

"Stoj, proč z roko! — Ne, nikakor ne, khm; meni je dobro, izborna. Izgini! Ali te to kaj briga? Rajši povej, kdo si! Ne ljubim ugank —"

On pa se je vedno še nasmihal, le roko je bil umaknil.

"Smiliš se mi, prav zares se mi smiliš, kakor se mi, recimo, smili drobecan pohojen golob."

"Ba, ti, dobrotljivi usmiljenik!" sem iztegnil roko pod ona dva plamena, ki sta žarela iz njegove zahrbtno pomilovanja in omalovažujoč smeh, da bi ga pahnil od sebe. Pri tej besedi pa se je v gostu uprlo, divje je odskočil in se napel kakor tetiva, ki je namerjala dvoje ognjenih strelc.

"Usmiljenik?" je zarjul, da se je stresla baraka z vso svojo medlečo temo. "Kaj blebečeš! Ali hočeš videti, kdo sem?"

"Magari, komedijant —", sem se mu zarogal.

"Hočeš občutiti, kaj zmorem?" je pršlo iz njega, kakor da stresa pesti.

"Velja!" sem se še bolj zasmejal.

"Ha, ali hočeš, da se boš zvil kakor črv?" — "Joj . . ."

"In da boš kakor blazen begal naokrog in iskal svojega konca?" — "Hohoho — strašno, to je strašno!" — "trepetajoč kakor bilka?"

"Joj, stoj! Nikar, to bi bilo prezverinsko, prekleto komedijant!"

Čudni gost je navalil s sunkovito silo, se kričel vsedel k meni na tla, mi zažel zapestje in sikal: "Ti se smeješ, ti v klobčič zvita smet, ki trepetiš od mraza kakor ciganski pes in ti glad štrli iz vsega telesa? Ali se boš še smejal, ko te bom stiskal za grlo in ti preobračal drob kakor kup kamenja? Govori, dokler je še čas!" Vse hujše je stiskal zapestje in vse silneje je gorelo iz njegovih gorečih jamic.

"Ah, meni se ne ljubi! Če si zver, bodi zver! Rad bi imel mir, večni mir. Pojdi drugam uganjat svoje neumnosti! Jaz sem tvoj suženj."

"Vidiš, to je beseda! Sedaj sem zadovoljen —", se je umiril čudni gost in se zvito, prav po lopovsko nasmihal. Zapestje je popolnoma popustil, še odmaknil se je nekoliko. Tista dva ognja sta se umirila in sta le skromno, nekam plaho utripala. Vse naokrog je utihnilo, tema se je pohlevno sprehajala po baraki, zunaj pa je žvižgajoč preko zmrazle ravni divjala ledena burja. Gost je umolknil, tišji je bil od tišine same, kakor da se je nekam zamislil: morebiti je prislukoval ostremu pišu tam zunaj, ali pa je bil čelo razfaljen. Bil je topel kakor dobrota sama in mehak kakor brezskrben smeh otrok. Bilo mi je žal zanj in nežno sem ga vprašal: "Kdo si vendar? Ali hočeš ostati skrivnost?"

Gost pa je le molčal, še nasmešnil se ni več in plamenčka toliko da sta se razločila. Kakor da je legla nanj žalostna potrost in vdanost v neizbežnost u-

sođe, je dremotno šel poleg mene in je bil prej pomilovanja vreden kakor pa hude besede. "Nesrečen se mi zdiš, pomilovanja vreden, dragi čudak —"

"Ha! — Da —", se je zganil gost osuplo in se še bolj zgrbil. Komaj ališeno je šepnil z nekakšnim strahom in nejevernostjo. "Zakaj jaz sem prekleto —"

"Preklet?" Zabeležilo me je do kosti, vse v temi se je ostro zganilo, zunaj je rezko jeknilo, kakor da se je razbila šipa, po baraki so se krali hipni kriki v klopčič zviti, v spanju prezebojčih teles. "Pa kdo te je prekleto?"

"Človek!" je kratko odgovoril gost in ker ni dobil potrdila, se je okrenil čisto proti meni: plamenčka sta se zabiskala in vdruči je vsekal: "Da, človek!"

"O, ta nerodni človek! Čemu eksistira ta bedasti stvar?"

Zmignil je z rameni, kakor bi se hotel otresti nadležnega bremena. Prišel je tiho poživčevati, nemirno zreti predse kakor tisti, ki premišljuje težka vprašanja. Nenadoma se je prekinil, se ves stresel in izpregovoril je z mirnim, ugotavljajočim glasom:

"Ko je človek spoznal svojo vrednost, je padlo name preklestvo, ker me je začel tehtati in rezati. Ljudje pa so se zagrizli drug v drugega kakor stekli psi."

Z noži, s katerimi me režejo, režejo sami v svoje meso globoko krvaveče rane."

"Povej, kdo si?"

Kakor da je preslišal, je mirno predse zroč nadaljeval negiben, suh in trd kakor železo. Pod neumljeno težo njegovih besed se je mračno zgoščala tema, se je strahoma stiskala onemela baraka. Gost je govoril:

"Jaz sem smeh in jok, up in obup, molitev in kletev, blagoslov in preklestvo, sem pekoča potna sraga in krvavi žulj, sem bruhačjoč vulkan krvi in kosti, sem življenje in smrt —"

Vse naokrog je odrevenelo in zastalo, preko ravni je zaživjela ledena burja in se tuleč zagrnala v ropotajočo streho barake, gost pa je planil kvišku; iz ognjenih jamic so se mu kresale lakre in trdo zravnan je mrzlo in pikro govoril, kakor bi udarjalo masivno železno kladivo, pod udarci katerega se je stresalo vsenočrog v mučnih presledkih in je vsekrižem temno doneč odpevalo:

"Sem Bog in hudič obenem; meje med obema ne moreš potegniti —"

"Bog — hudič."

"Hrastom, upogibam kolena, da treskajo ob tla kakor slabotni starci —"

"Hrasti — — — kakor slabotni starci."

"Sem nikdar rešena pravica in vedno živa krivica —"

"Pravica — krivica."

"Ljubezen spreobračam v sovraštvo in zavist —"

"Ljubezen — sovraštvo —"

"Polnim ječe —"

"Ječe —"

"Ubijam zakone in razdiram države —"

"Zakone — države."

Umolknil je. Silni vihar, ki je divjal v njegovih prsih ga je utrudil, da je težko dihačjo zastal v svojem od besede do besede naraščajočem kipenju. Stal je aredi teme neviden in neslišen samo tako strašno čuten, kako onemoglo ogorčenje nad samim seboj in nad vsem, kar biva. Vse se je spojilo z njim, tema in piskajoča burja sta se mu pridružili, iz ognjenih njegovih jamic je plapolal nanovo se zbirajoč vihar v bliskajočih se lučih. Presekal je grobno tišino, vzdobil v prah s svojim razbesnelim krikom:

"Vsak dan krvavim iz stotih soč ran, pa ne črhnem besede! Sladak sem v ustih svinje in svetnika, zakaj kar si je človek osvojil s silo svoje strahne poti, je do tal pokvaril in uničil. Človek pa, ki se me je bil oveljil in je name pritiskal demokratski pečat svojega preklestva, sem postal brezsilen preklestev, človekova duha, srca in želodec, jaz, ki sem plod truda in znoj, je zavpil in kričal skozi stoletja, isti oglašajoči krik: kruha, kruha! Hudič in Bog sta se stisnil v objem in sta planila v vrtočih v ples življenja in smrti in pleseta ta ples do brezumnosti —"

"Stoj! Kdo si? Čemu ta tvoja vserazdirajoči krik? Ali ga ne sem slišal že neke, slišal nemo, da je nešteto krat? Ali ne spremlja ta tvoj silni vik slednjega bledja od zibel do groba? Stoj! Nodmika se!"

Odmikal se je zmirom bolj bolj, njegova skrivnostna pojava se je zgubila v brezobrazni nerazrešljivost, odpornost, gnus je puhtel od njega, gnus, mu je zavril besedo, da je sam še razbesnelo hropel in se stisk odmikačjoč se v temo.

"Ujamem te —"

"Hahaha, ne ujamem me —"

"Ne kriči, da jih ne prebudiš. Pusti jih, naj sanjajo svoje grete sanje; proč s tvojo krolečno igro, komedijant! — Spoznal sem te in te poznam."

"Ha! Spoznal? Da, da, da, da, je nearamno smejal in se odmakal. "Tim tam, mačka miško bi, tim, tam, tom, bibi-bi-bi —"

Zakrohotal se je, planil iz barake, zaplesal preko taborišča in divjal: "Vstajajte, vstajajte! Tsem, jaz sem tu, hi-hu-hu, kruh kru-u-uuh — — —"

Vse je planilo iz mrzle drema, lezene stene so se rušile razpadale v prah in pepel, si reševine pa se je dvignil vihar trušč in pošvinjeni vzriki živ mrličev in vse se je zapodilo v bežem komedijantom, ki se je pretopil v pisk in vrišč leden burje in odplul z voljnim tuljenjem čez temno plan —

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

Toda šele proti večeri prihiti Zora k nje-mu s krasnim šopom vrtnic. Oče in sestra sta se ustavila pred gostilno, kjer zadnjič. Ko bi prišli k njemu vsi, bi se gotovo zanočili, zato je pri-tekla sama, ker so bili obljubili.

— Torej niti sedeš ne? — vpraša Rojnik, ki mu je naglica nerazumljiva. Vse je bilo pri-pravljeno za goste, a se je še gospici sami tako mudilo.

— Drugič ne pridem več k vam! — pravi užaljeno.

— Prideš, gotovo prideš, potolažim te! Vrtnice mu ponudi:

Najlepšo si moraš izbrati, da bom vedela, da se ne jeziš!

— Izberi ti! — pravi Rojnik in ogleduje cvetje.

Dekle izbira, previdno in delikatno, ter naj-de naposed živoreč, polrazpet cvet.

— Sama ti ga pripnem! — pravi smehlja-je, z bliski v očeh in počiče zaponko. Pripnja, a ne more prav pripeti. Čisto blizu čuti Rojnik vonj njenih las. Nje diš ga toplo boža in vonj vrtnic se meša z njim. Le malo se Rojnik sklo-ni in najde vroče ustnice dekleta. V istem tre-nutku se ga oklene Zora z vso strastjo, da ji pade šop vrtnic na tla. Poljublja ga do zasop-ljenja, omamljena od divjega plamena, privija se k njemu kakor živ zubelj. Rojnik začuti nje-no vroče telo v rokah, dvigne ga, razvnet od ne-nadne strasti in z eno samo mislijo, da ga mora naglo nekam odnesti. Toda komaj se zgane z mesta, ga bliskoma udari vprašanje: Ali ni Zo-ra namenoma sama prišla?

Namenoma sama, odgovarja isti glas s strastno odločnostjo in v Rojniku naglo ugaša nenadni, divji požar krvi. Ze je hladen, roke mu upadejo in dekle se zbudi in zave, češ, da se je že preveč zamudila. Nič ni v zadregi, smehlja se in Rojnik jo spremlja do gostilne. A niti z eno besedico ne omenja, kar se je pravkar zgo-dilo.

— Saj prideš kmalu v Gorico! — kramlja spet Zora, prisrčno in toplo. — Saj se ne jeziš več?

Kakor odsoten odgovarja mladi mož:

— Kdor pravi, da se jezim?

— Rekel si, da te ne bo k nam. Salil si se, neli?

Pred gostilno sta. Rojnik vidi, da Tomažič niti ni stopil s avtomobila. Natakarcica stoji na pločniku, s prazno vinsko steklenico in s čašo za kavo. Tomažič plačuje. Zora sede v avto, ki mu že gori luč, in najmanjšega razburjenja ni opazil mladi mož na njenem obrazu. Še nekoliko poslovnih besed — Zora obljublja z zakritim jubljem v očeh, da ga v kratkem obiščejo — nato pa zdrži avto po široki cesti, ravni, kakor bi jo bil začrtal s črtalom, na obeh straneh zastraženi z visokim drevoredom.

Rojnik se okrene, a ne gre domov. Čuti, da mora sam vase. Cesta pred njim atopa nejasno iz mraka, samotna, zapuščena, za njo iz dna mračna gora više v obnebe, v nedosežnost, v neizmernost.

12.

Kar je trpela Stana zadnje čase, tega ni zvedel oče. In če bi mu bilo tudi znano, ne bi imel sočutja z dekletom. Čim bolj nestalno in negotovo življenje je živel, čim več je videl nasilstva in krivice, tem uporneje je kipele njegove srce, tem večji prepad je gledal med trpečimi in krivičniki. Neka notranja sila mu je ukazovala in ni se ji mogel odtegniti. Ker ni bilo mogoče javno, je kljuboval skrivaj, trdno uverjen, da mora izpodkopavati teška, trda tla temu redu nasilstva, slepe zlobe in brezsrčnosti, pa četudi le prašek za praškom. Ni ga bilo večera, da ne bi šel svojih poti. Toda ne v gostilno, kjer je bilo najtežje govoriti, temveč k prijateljem, ki jih je našel, kjer bi jih nikdar slutil, in ki ga niso več sumničali, dasi je bil sin bogatega, ne-nasitnega sebičnika.

Pri krojaču s kopico otrok so se shajali, v skritem, tesnem gnezdu, in čeprav so bili navad-

no le trije, štirje, neki kamnosek in železničar še, vendar je bilo v njih neizmerne samozave-sti, neizmernega poguma, onega poguma, ki ga daje slepa vera bojevniku.

— Koliko pa nas je pravzaprav? — je vprašal krojač in pogledal tovariše okrog.

— Sto, dvesto! — je odgovarjal železničar.

— Polovica občine in še več!

Krojač je ugovarjal. Štirje že, toda več?

— Četudi samo štirje, kaj zato! — je za-vračal Slak. — Saj je vseeno: naj pride jutri, kar iščemo, ali tedaj, ko nas več ne bo! Na vseh straneh so roke, so duhovi, ki majejo stavbo. In zrušili jo bodo. Zakaj svet je širok in leti dalje brez miru, zdaj tiše, zdaj skokoma, vse podirajoč pred seboj!

Mnogokrat so sedeli pozno v noč za zagr-njenim okencem in govorili tiše, da se ne bi izdali, da jih ne bi kdo ovdal za nevarne zarot-nike. Umolknili in prisluhnilli so, ko se je začul zunaj nenaden zvok, in ko so se razhajali, so se potuhnilli in izginili v noč, kakor bi bili utonili, neslišno in brez sledu. A pripravljeni so bili na vse, vsak čas in če bi prišlo tudi najhuj-še. Nekaj otroškega je bilo v vsej njih slepi veri.

Slak se je vračal pozneje domov kakor po navadi v prejšnjih časih in je kmalu opazil, ka-ko se mačeha nad tem pohujšuje. Videl je, da ji je postal nadležen in da je dobila pretevo, s katero je začela rovariti proti izgubljenemu sinu. Borba sicer ni bila odkrita, pač pa je žan-ska skrivaj in na tihem hujkala očeta, da bi čim globlje izkopala prepad med starcem in si-nom. Slak je videl, a je molčal in čakal, kako se bodo stvari razvile. Vedel je, da mora napo-sled vez počiti, in prav radi tega je bil miren. Utrdil se je in pojelel. Skrb za prihodnost je sama padla z njega, ko se je prepračil, da je življenje tako silno negotovo, kakor še nikdar ni bilo, in da ne more biti drugačno, ker se je utrgal plaz, in mu je usojeno, da zgrmi z višav v dolino, ker tako zahtevajo moči, ki jim ni je-zov. Usoda ga je gnetla neizprosno, a ga je isto-tako osvobodjevala. Rasel je iz nižin in prerušal življenje, ki se mu je pletlo ob nogah, zmago-val je tiho nad njim in nad samim seboj. Začu-til je, kakor da se je s perotmi uprl v vihr, ki ga nese više, in samozavest ga je varovala in obračun s samim seboj ga je čudovito umiril. Nič mu ne bi srce vzdrtelo, ko bi ga piš izpod-nesel in telebil ob skalo kakor ptico, ki je dobo-jevala zadnji boj z močmi višav.

Okrog polnoči je Slak prišel domov, a ni bil še dobro legel, ko ga je prišel nekdo klicat. Pes, ki se je hotel na dvorišču prvi trenutek ves divji kar odrgrati, je hitro utihnil, bodisi da mu je kdo kaj vrgel, bodisi ker se je pomiril, ko je stopil Slak na vrata.

— Ti si, Tone? — je vprašal previdno le za silo ognjen mož. — Kaj se je zgodilo?

Naglo je pomislil, če bi ne bila nevarnost za njegovim hrbtom, toda ustrašil se ni naj-manj.

— Stopiva v vežo! — je silil kamnosek, ki se je bil tiho splazil čez zid, vedoč dobro, pri katerem oknu mora klicati prijatelja.

— Stopiva v vežo in ne prižigaj luči! — je ponovil pozni posnetik tiše. — Nevarno bi bilo! Toda Slaku ni mar, mirno prižge svečo.

— Rajši povej, kaj se zgodilo, kaj bi po ne-potrebnem tratil besede!

— Učiteljja Osojca so aretirali!

— Kdaj?

— Pred dobro uro!

Slak srepro pogleda prijatelja.

— In zakaj? — vpraša potem naglo in trdo.

— Ali veš ti, zakaj? — odvrne pravtako kamnosek.

— Ta je prvi, — pristavi razburjen, — ostali bodo na vrsti!

— Pa ne da bi se bal zase? — odbija jedko Slak. — Tak junak si?

Kamnosek se brani. Ali bi bilo čudno, če bi tudi druge poskakali? Vse je mogoče v teh urah! Prišel je le poizvedet, kaj naj bi naredili.

— Poskrili se bomo o pravem času! — se strupeno smehlja Slak, da je kamnosek nevo-ljen.

— Nič se ne posamehuj, nisem strahopetec! Ali za Osojca vendar lahko kaj storimo!

— Zanj? Jeli naš? — vpraša Slak očita-joče.

(Dalje prihodnjik.)

Vprašajte soseda

če je že bil v zvezi ali slišal od Kaspar American State Banke, in njegov govor bo: "da."

V tej banki ima večina našega sloven-skega naroda svoje hranilne vloge posojila na kupčije ali za zgradbo svojih domov,

kupljene naše prve hipoteke ali hipo-tečne bonde,

posojuje proti ognju varne predale pošilja denar v Jugoslavijo ali kupi je vozne listke z našim posredova-njem.

Vsi, kateri so se obrnili na nas bodi-v kateremkoli bančnem poslu, uvide-so uspešnosti in uvideli jih bodo tudi vi.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

Varna banka za vlagati Vaš denar

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice Chicago

BANČNA TRDNJAVA JUGOSLOVANOV V AMERIKI